

РЕЗЮМЕТА

на научни публикации

на

гл. ас. д-р Димитър Димитров Дамянов

кат. „Икономикс“, УНСС

(които не повтарят публикациите, представени за присъждане на ОНС
„доктор“ и за заемане на академична длъжност „главен асистент“)

Представени във връзка с участие в конкурс за заемане на академична
длъжност „доцент“, професионално направление 3.8. Икономика, научна
специалност „Политическа икономия (микроикономика и макроикономика:
потребление и спестяване), обнародван в Държавен вестник, бр. 69 от 16
август 2024 г.

София, 2024 г.

Съдържание / Contents

1. Монография – хабилитационен труд.....	3
2. Публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“	5
3. Глави от колективни монографии	7
4. Учебно помагало.....	11
5. Статии, публикувани в научни списания, индексирани в други международни бази данни с научна информация	12
6. Доклади, публикувани в сборници от научни конференции, индексирани в други международни бази данни с научна информация и в колективни томове с научна редакция.....	16

1. Monograph – Habilitation work	22
2. Published book based on a defended doctoral (PhD) dissertation	24
3. Chapters in collective monographs	25
4. Study guide	29
5. Articles in scientific journals, indexed in other international databases with scientific information	30
6. Conference papers in conference proceedings, indexed in other international databases with scientific information, and in conference proceedings with scientific reviewing	33

1. Монография – хабилитационен труд

- 1.1. Дамянов, Д. (2024). *Потребление на домакинствата в България: структурни особености, динамика и факторна обусловеност*. София: ИК – УНСС; 146 стр.; ISBN: 978-619-232-803-0; COBISS+: <https://plus.cobiss.net/cobiss/bg/bg/bib/65301256#full>

Монографията представя изследване на потребителското поведение на домакинствата в България през периода 2000 – 2022 г. на основата на данни от Наблюдението на домакинските бюджети. Основната ѝ **цел** е да бъдат изследвани структурата, общата и вътрешната динамика и факторната обусловеност на потреблението на домакинствата в България на макроикономическо равнище в началото на XXI в. **Обект** на изследване е потреблението на домакинствата в България през периода 2000 – 2022 г. **Предмет** на изследването са макроикономическите характеристики на потреблението на домакинствата, в т.ч. неговата структура по видове стоки и услуги, общата и покомпонентната динамика, както и факторната му обусловеност с акцент върху протичащите в него дългосрочни процеси.

Основната **изследователска теза** гласи, че потреблението на домакинствата в България през разглеждания период има специфична обща и вътрешна динамика, която показва относително висока степен на зависимост от текущия доход, докато лихвените проценти влияят преди всичко върху част от структурните компоненти, а демографските фактори определят в съществена степен дългосрочните тенденции.

Монографията е с общ обем от 146 страници, в т.ч. увод, три глави, заключение, списък с използвана литература и приложение. Първата глава е посветена на критичния анализ на основните достижения на теоретичната и емпиричната литература по въпросите на потреблението на домакинствата, вкл. за неговата структура и влиянието на съответните фактори. Тук са разгледани и критично осмислени голям брой публикации на български и чуждестранни автори, които дават широк поглед върху някои от основните въпроси в макроикономическия анализ. В нея са представени и използваните показатели и конкретните подходи към тяхното приложение в анализа.

Във втора глава е представена макроикономическа интерпретация на общата динамика на потребителските разходи на домакинствата в България (по данни от статистиката на БВП и от наблюденията на домакинските бюджети НДБ), както и на

тяхната структура по видове стоки и услуги според предназначението им. В рамките на главата е отделено внимание на изясняването на позиционирането на България сред останалите държави от ЕС по отношение на разгледаните страни на основния обект.

В третата глава емпиричният анализ продължава с изясняване на влиянието на равнището и измененията в доходите на домакинствата и лихвените проценти върху потребителските разходи и тяхната структура. Чрез използване на наличната информация в наблюденията на домакинските бюджети е добавен определен дългосрочен акцент към изследването като е проследено значението на основните демографски характеристики на населението, апроксимирани с помощта на относителните тегла на децата и пенсионерите в структурата на домакинствата.

Основните изводи от анализа сочат, че през разглеждания период потреблението на домакинствата в България има предимно положителна роля като компонент на съвкупното търсене, като през повечето години то допринася за по-висок темп на нарастване на БВП. Тази роля се запазва и след рецесията от 2009 г., въпреки забавянето на неговия ръст. Последното намира отражение и в повишената норма на спестяване като израз на по-високата предпазливост на домакинствата. Ръстът на потреблението в България е по-висок и от този в повечето от останалите страни от ЕС, което допринася за доближаването на страната до средните нива за Съюза, но въпреки това към края на периода потреблението в страната остава едно от най-ниските в него.

В същото време, промените при повечето компоненти на стоковата структура на потреблението на домакинствата в България са в унисон с основните закономерности, представени в съществуващата икономическа литература. При отделни структурни единици, като например разходите за свободно време и култура, се наблюдават отклонения от тези закономерности, което е индикация за действието на специфични за България фактори. Наблюдаваните размествания в структурата на потребителските разходи в рамките на периода са сравнително ограничени и обхващат предимно по-малките компоненти. Сред тях се открояват намаляването на ролята на разходите за облекло и обувки и за алкохол и тютюневи изделия и увеличаването на ролята на разходите за съобщения.

Данните показват съществено нарастване на доходите на домакинствата през периода при сходни темпове на нарастване и на потреблението. Тази близост между двата показателя е характерна за хипотезата за абсолютния доход и показва, че може да се очаква сравнително добра ефективност на мерките на макроикономическите политики, насочени към промяна на потреблението. По отношение на доходите на различните

децилни групи също се наблюдават сравнително сходни темпове на растеж, въпреки че не липсват и някои своеобразия. При едновременния анализ на динамиката на доходите и потреблението по децилни групи се установява отрицателна връзка между дохода и дела на разходите за храни и безалкохолни напитки и положителна между дохода и дела на разходи като тези за транспорт, свободно време и за поддържане на дома.

Демографските процеси в страната имат трайно отражение върху динамиката и структурата на потреблението на домакинствата. Изведените характеристики на потреблението на различните групи домакинства предполагат някои негативни ефекти върху общия ръст на търсенето и неговата структура, сред които се откроява намаленото търсене на стоки с висока добавена стойност. Последното е нежелателно с оглед на тяхната роля по отношение на растежа на икономиката.

2. Публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“

2.1. Дамянов, Д. (2024). *Спестяване на домакинствата в България (1994 – 2014 г.)*. София: Авангард Прима, 210 стр.; ISBN: 978-619-239-960-3; COBISS+: <https://plus.cobiss.net/cobiss/bg/bg/bib/67135752#full>

Книгата представя защитено дисертационно изследване на спестяването на домакинствата в България в края на XX и началото на XXI в., като по този начин то обхваща периода на интензивни промени в икономиката след началото на прехода към пазарна икономика и съответно времето преди и след присъединяването на страната към ЕС. Основна **цел** на изследването е да се разкрият специфичните фактори, които определят динамиката на спестяването на домакинствата в България, да се оцени степента на тяхното влияние и да се обяснят механизмите на тяхното проявление. **Обект** на изследването е динамиката на спестяването на домакинствата в България, а **предмет** са факторните въздействия върху него. Основната **изследователска теза** е, че в краткосрочен период спестяването е детерминирано главно от ниското равнище на разполагаемия доход, докато в дългосрочен период неговото влияние е допълнено от ограниченията, свързани с липсата на достатъчно натрупани ликвидни средства и все още недостатъчното развитие на банковата система.

Изследването е с общ обем от 210 страници, в т.ч. увод, три глави, заключение, списък с използвана литература и приложения. В първата глава е направен критичен анализ на теоретичните постановки за факторната обусловеност на спестяването на домакинствата, като е обърнато внимание на хипотезите за постоянния доход и за жизнения цикъл, които доминират в съвременната теория на спестяването.

Втора глава е посветена на дескриптивния анализ, като в нея първоначално са аргументирани изборът и конкретизацията на използваните показатели и изследователски методи. След това с помощта на голям обем статистически данни и методи са открити и изяснени зависимостите между спестяването, от една страна, и някои от неговите основни фактори като располагаемия доход, темпа на растеж на дохода, лихвените проценти, развитието на финансовата система, демографските промени и т.н.

В третата глава е представен иконометричният анализ, извършен с помощта на съвременни изследователски техники, които са описани и аргументирани подробно в първата част на главата. В следващата част са представени и коментирани резултатите от иконометричното оценяване на изведените връзки и зависимости на спестяването на домакинствата от описаните фактори.

Изводите от проведенния анализ сочат, че спестяването на домакинствата в България е съществен компонент на общото национално спестяване, като неговият дял нараства осезаемо след 2009 г. Почти през целия период обаче спестяването на домакинствата в България остава по-ниско, отколкото спестяването в други страни от ЕС със сходна икономическа история. Данните показват още, че поведението на домакинствата е предимно краткосрочно ориентирано, което е обусловено от относителното високото им предпочитание към сегашно потребление и липсата на достатъчно количество ликвидни активи и достъп до заемни средства, които да могат да се използват за разместване на потреблението във времето. Това предопределя и висока степен на зависимост на спестяването от динамиката на текущия располагаем доход.

Динамиката на реалния лихвен процент също има своеобразно влияние върху спестяването. Отрицателните му стойности до средата на 2008 г., предизвикани от високите нива на инфлацията, са съпътствани от ниско равнище на спестяването. При намаляването на инфлацията след 2008 г. реалните лихви рязко се повишават и се наблюдава повишаване и на реалното спестяване. В същото време, иконометричният анализ показва, че в краткосрочен период домакинствата реагират на повишаването на лихвените проценти с повишаване на спестяването си, докато в дългосрочен период зависимостта е по-скоро отрицателна. От своя страна ниската степен на финансово

развитие е основният аспект на неговото влияние, тъй като тя ограничава възможностите за размятане на потреблението във времето. Динамиката на общото богатство, определена най-вече от промените в цените на активите и продължаващото нарастване на депозитите, има слабо отрицателно влияние върху спестяването, което може да се обясни с неравномерното му разпределение между домакинствата.

3. Глави от колективни монографии

- 3.1. Дамянов, Д. (2021). Евразийски икономически съюз – макроикономическа среда. Глава 3.1. от колективна монография Забунов, Г. и кол. (2021). *България и Евразийският икономически съюз – възможности за сътрудничество*. София: ИК – УНСС, 71–81; ISBN: 978-619-232-551-0**

С оглед на поставените основни цели на Евразийския икономически съюз (ЕАИС) в главата е представен анализ на основните макроикономически показатели на страните, членуващи в него, в опит да бъдат оценени възможностите на съюза за тяхното реализиране, както и на потенциала на взаимоотношенията между него и трети страни, в т.ч. България и ЕС. Отделено е внимание на общите икономически показатели на страните, сред които техния БВП, вкл. на човек от населението, равнище на заетост и безработица и динамиката на инфлацията. За да може да бъде оценено нивото на конкурентоспособност на икономиките в международен контекст, главата разглежда динамиката на салдото по текущата сметка на страните и структурата на техния износ, преките чуждестранни инвестиции и външния дълг. Резултатите показват наличие на съществени диспропорции в разпределението на икономическия потенциал, които не се наблюдават при никоя друга интеграционна общност, за които са изведени както възможни положителни, така и отрицателни ефекти. Очертан е потенциалът за растеж на търсенето в тези икономики като експортен пазар за България и други страни от ЕС. В същото време се откроява ниската конкурентоспособност на разглежданите икономики и силната им зависимост от колебанията на международните пазари.

3.2. Дамянов, Д. (2021). Евразийски икономически съюз – тенденции в макроикономическата среда: Структурни характеристики на икономиките и перспективи за растеж на страните от ЕАИС. Глава 5.3. от колективна монография Забунов, Г. и кол. *България и Евразийският икономически съюз – възможности за сътрудничество*. София: ИК – УНСС, 186–195; ISBN: 978-619-232-551-0

В главата е представен обзор на производствените структури на икономиките на страните от ЕАИС в опит да бъдат оценени потенциала им за растеж и ползите и предизвикателствата на интегрирането им в общността. Анализът е проведен на равнище основни икономически сектори, като са представени и сравнения със съответните показатели за ЕС. Представен е и анализ на структурата на износа на страните и равнището на вътрешните инвестиции в тях в ролята им на допълнителни фактори за икономически растеж. Резултатите показват определени сходства между разгледаните икономики, но и някои съществени различия. Открояват се много високите дялове на селското стопанство в някои от страните, както и ниските стойности на теглата на услугите. В почти всички държави индустрията има значително по-висок дял, отколкото в ЕС. В същото време през периода преобладава тенденцията към намаляване както на различията между икономиките, така и на тези спрямо ЕС, като това е най-ясно изразено при сектора на селското стопанство. Равнището на вътрешните инвестиции дава основания за оптимистични очаквания за растежа, но ниският дял на отраслите от индустрията с висока добавена стойност е важен фактор, който донякъде ограничава тези перспективи.

3.3. Дамянов, Д. (2019). Тема 4. „Потребление и спестяване“ от „Първа част – теория и методология“. Глава от колективна монография Статев, Ст. и съавт. (2019). *Анализ на макроикономическото и финансово състояние на България през 2014, 2015 и 2016 г.* София: ИК – УНСС, 50–61; ISBN: 978-619-232-189-5

Анализът на потреблението и спестяването на домакинствата е от съществена важност за разбирането на общата икономическа динамика, за нейното прогнозиране, както и за формиране на подходящи макроикономически политики. В главата са

представени основните показатели, както и източниците на статистическа информация, използвани при изследването на потреблението и спестяването в България през периода 2014 – 2016 г. По отношение на източниците е обърнато внимание на познавателните качества и ограниченията на информацията, налична в трите основни източника – националните сметки, наблюденията на домакинските бюджети и финансовите баланси. Имайки предвид особеностите на източниците на данни, са дефинирани и използваните показатели за равнището и нормите на потреблението и спестяването, както и за факторните променливи сред които равнището и темпа на изменение на доходите, лихвените проценти, състоянието, развитието на финансовата система, капиталовия пазар и пазара на труда. В главата е направен и преглед на методологичните особености и на времевия обхват на анализа.

3.4. Дамянов, Д. (2019). Тема 4. „Потребление и спестяване“ от „Втора част – макроикономическо и финансово състояние на България през 2014 и 2015 г.“. Глава от колективна монография Статев, Ст. и съавт. (2019). *Анализ на макроикономическото и финансово състояние на България през 2014, 2015 и 2016 г.* София: ИК – УНСС, 209–219; ISBN: 978-619-232-189-5

Главата представя анализ на потреблението и спестяването на домакинствата в България периода до 2014 г. и първата половина на 2015 г. на базата на данни от двата основни информационни източника – националните сметки и наблюденията на домакинските бюджети, заедно с някои от основните им фактори. В частта, посветена на данните от националните сметки са открити колебанията в динамиката на разполагаемия доход на домакинствата през разглежданите години и тяхното отражение върху крайното домакинско потребление. Като допълнителни фактори за забавения ръст на потреблението и все още високата норма на спестяване са изведени бавното възстановяване на пазара на труда, предпазливостта в условията на нисък растеж и намаленото ползване на кредити.

При анализа на данните от домакинските бюджети е отбелязано забавянето на ръста на разполагаемия доход, причинено от по-бавното нарастване на всички негови основни компоненти, и свързаното с това намаляване на ръста и на потреблението. Вниманието е отделено и на задържащата се на високи равнища норма на спестяване и нейните възможни обяснения. При разглеждането на структурата на потреблението е подчертано продължаващото намаляване на дела на разходите за базисни стоки (напр. храни), което традиционно се възприема като знак за подобряване на потребителските възможности на домакинствата, както и различията между домакинствата от различните децилни групи. В главата са представени и прогнози за краткосрочната динамика на съответните показатели за доходите, потреблението и спестяването до края на 2015 г.

3.5. Дамянов, Д. (2019). Тема 4. „Потребление и спестяване“ от „Трета част – макроикономическо и финансово състояние на България през 2016 г.“. Глава от колективна монография Статев, Ст. и съавт. (2019). *Анализ на макроикономическото и финансово състояние на България през 2014, 2015 и 2016 г.* София: ИК – УНСС, 405–413; ISBN: 978-619-232-189-5

В тази глава е представен анализ на динамиката и характеристиките на потреблението и спестяването на домакинствата в България през 2016 г., като той отново е проведен на базата на данните в двата основни източника. В първата част на главата са очертани главните особености на краткосрочните изменения на потреблението според данните от националните сметки, заедно с факторите, които допринасят за тях – промените в заетостта, правителствените разходи и кредитирането. По подобие на това, в следващата част са разгледани актуалните промени в показателите и според данните от наблюденията на домакинските бюджети, както и техните основни фактори. Известен фокус е поставен върху динамиката на различните компоненти на дохода на домакинствата, които имат съществено значение за съотношението между потребление и спестяване, като е подчертано продължаващото увеличаване на теглото на трансферите в него и намаляването на трудовите доходи. Продължаващото намаляване на номиналните лихвени проценти и тяхното отражение върху реалните, както и наблюдаваното обръщане на тенденцията към свиване на обема на кредитите за домакинствата, са разгледани в последната част от главата като основни фактори на потреблението и

спестяването от финансовата система. Представени са и прогнози за бъдещата динамика на съответните показатели до 2018 г.

4. Учебно помагало

4.1. Damyanov, D., Velichkov, N. (2021). *Macroeconomics: Study Guide*. Sofia: Publishing complex – UNWE, 310 стр.; ISBN: 978-619-232-504-6

Учебното помагало е предназначено за студенти, изучаващи Макроикономика в Университета за национално и световно стопанство, както и в други висши училища, в които се преподават сходни курсове. То е първата подобна публикация на автори от университета в тази тематична област изцяло на английски език след стартирането на англоезичните програми в ОКС „Бакалавър“ повече от 10 години по-рано. Съдържанието на помагалото съответства и на водещи световни учебници в областта на макроикономиката и може да бъде използвано за проверка и задълбочаване на познанията на студентите в нея.

Съдържанието на помагалото е разделено в петнадесет теми (глави). Първите две теми въвеждат най-важните въпроси, на които макроикономиката се опитва да даде отговори в съвременните условия, както и показателите, които се използват при изучаването на националната икономика в останалата част от текста. В следващата тема е представен опростен модел на макроикономическото равновесие на съвкупно търсене и съвкупно предлагане, с чиято помощ е представен в общ вид на предметът на макроикономиката и подхода при неговото изучаване. След това се преминава към краткосрочния анализ на пазарите на стоки и услуги в националната икономика, който е представен чрез модела на разходното равновесие. На тази основа е въведен и мултипликаторът на независимите съвкупни разходи като една от основните концепции при вземането на множество решения, свързани с макроикономическите политики. Тази част от помагалото завършва с разглеждането именно на първата от тези политики – фискалната политика.

Следващата част е посветена на паричния сектор. Тя започва с представяне на концепцията за парите, на банковата система, взаимодействието между търсенето и предлагането, което се реализира на паричния пазар, както и с определянето на лихвените

проценти. В следващата тема се разглежда централната банка, нейната парична политика и влиянието ѝ върху икономиката, а след това с помощта на IS-LM модела е изяснена връзката между стоковия и паричния пазар.

Последната част започва с анализа на пазара на труда, заетостта и безработицата, както и на другия основен проблем в макроикономиката – инфлацията. Тези две теми разглеждат ролята на пазара на труда при определяне на равнището на съвкупното производство, както и взаимовръзката между безработицата и инфлацията, изразена чрез кривата на Филипс. Последните две теми са посветени на динамиката на икономиката в дългосрочен период, по-конкретно на икономическия цикъл и икономическия растеж, както и на особеностите на отворената икономика и взаимодействието ѝ с останалия свят.

Всяка тема включва разнообразие от задания, чиято цел е да подпомогнат студентите да задълбочат познанията си по съответната част от проблематиката. Първата част представлява кратко обобщение на най-важните дефиниции и взаимовръзки в темата. Тя има за цел да припомни на читателите основните концепции в нея и да служи за лесно откриване на необходимите термини. Частта „Основни понятия“ изисква от студентите да открият най-подходящото определение за съответните понятия, които са сред най-важните за разбирането на явленията и взаимовръзките, описани в темата. Въпросите в дадени възможни отговори могат да бъдат използвани за проверка на усвояването на съответните концепции от страна на студентите. Сред тях има такива с различно ниво на трудност, което съдейства за по-добра преценка на напредъка на читателите.

Частта „Вярно или грешно“ съдържа кратки твърдения относно важни елементи от дадената тема, като читателите следва да определят дали те са верни или не. Последните две части от всяка глава представят пред читателите няколко числови задачи и въпроси за дискусия. За решаването на задачите от страна на студентите е необходимо те да приложат едновременно по няколко концепции, съдържащи се в съответната тема. Въпросите за дискусия насочват вниманието на студентите към прилагането на придобитите знания в анализа на реални процеси и явления в икономиката. Помагалото включва и отговори на всички въпроси и задачи.

5. Статии, публикувани в научни списания, индексирани в други международни бази данни с научна информация

5.1. Дамянов, Д. (2021). Конвергенция на отрасловата производствена структура на българската икономика към еврозоната. *Икономически и социални алтернативи*, 27(3), 117–132; ISSN (print): 1314-6556; ISSN (online): 2534-8965

В статията е представен анализ на процеса на конвергенция на отрасловата производствена структура на българската икономика към Еврозоната през периода 2000–2018 г. За да бъдат изследвани специфичните особености на процеса е разгледана динамиката на относителните дялове на отраслите (икономическите дейности) в брутната добавена стойност в съпоставка с референтната икономика, заедно с някои възможни обяснения и следствия от нея. За количествено измерване на степента на сходство в структурите е използван индекса на дивергенция, като са приложени и сравнения с други страни от ЕС със сходни характеристики. Резултатите показват наличие на съществени първоначални различия между България и еврозоната в относителните дялове на някои основни икономически дейности. Забелязва се, че често превишенията на дяловете в България са в дейности с ниска добавена стойност като СГРС, Добивна промишленост и др. През периода се наблюдава бавен процес на сближаване на отрасловата производствена структура на икономиките, като той е посилен през първата му половина и се забавя след рецесията от 2009 г. Може да се твърди, че в края на периода производствената структура на българската икономика е достатъчно сходна с тази на Еврозоната, за да не се очакват съществени различия в ефектите на паричната политика на ЕЦБ върху нея в сравнение с останалите страни от паричния съюз.

5.2. Дамянов, Д. (2020). Вътрешносекторна структурна конвергенция на икономиките на България и Румъния към еврозоната. *Научни трудове* 2020(5), с. 141–156; ISSN (print): 0861-9344; ISSN (online): 2534-8957

Конвергенцията на производствените структури е важна предпоставка за синхронизирането на икономическите цикли на икономиките от еврозоната и за ефективността на паричната политика на ЕЦБ. В статията е представен анализ на процеса на сближаване на производствените структури на България и Румъния към еврозоната на вътрешносекторно равнище през периода 1998 – 2017 г. Използвана е методологията на сигма-конвергенцията, като са приложени индексите на дивергенция и на различие.

Резултатите показват известно отдалечаване на структурите на секторите в България от еврозоната и относително добре проявено сближаване при Румъния. Структурата на сектор Индустрия в България показва по-големи различия спрямо Еврозоната в края на периода, отколкото в неговото начало, докато в Румъния е налице свиване на дистанцията спрямо нея. В сектор Услуги в България различията спрямо еврозоната са по-малки, но също не се установява процес на конвергенция.

5.3. Дамянов, Д. (2019). Структурна конвергенция на европейските икономики – преглед на литературата. *Научни трудове 2019(5)*, с. 217–230; ISSN (print): 0861-9344; ISSN (online): 2534-8957

Структурната конвергенция в рамките на ЕС се смята за важно необходимо условие за ефективното функциониране на Икономическия и паричен съюз. Статията представя кратък преглед на съществуващата теоретична и емпирична литература по въпросите на конвергенцията на производствените структури на БВП. В теоретичната литература е идентифицирано голямо многообразие от фактори, които влияят върху конвергентните процеси. Сред тях има много такива, които го ускоряват, като намаляването на транспортните разходи, свободното движение на производствени фактори и уеднаквяването на условията на търсенето в условията на все по-тясна интеграция между държавите, както и други, сред които големината на местния пазар, икономите от мащаба и връзките с други производства, които могат да доведат до неговото забавяне или дори до увеличаване на различията между държавите. В съответствие с това в емпиричните изследвания се откриват противоречиви оценки относно досегашния напредък на страните от ЕС по процеса.

5.4. Дамянов, Д. (2019). Потреблението на домакинствата в неокласическия макроикономикс – предположения и реалност. *Научни трудове 2019(3)*, с. 111–121; ISSN (print): 0861-9344; ISSN (online): 2534-8957

Основните предположения, върху които се изгражда неокласическата икономическа теория и на база на които тя дава своите препоръки за икономическата политика, са свързани с атомизма и рационалността в индивидуалното поведение и

стремежа към максимизиране на полезността и печалбата. Заедно с няколко други предварителни условия те стоят в основата и на неокласическата теория за потреблението и спестяването на домакинствата. В статията са представени няколко примера за различията между тези стандартни предположения и действителното поведение на българските домакинства в периода 2000 – 2018 г. Сред тях са недостатъчният размер на ликвидното богатство, ограниченият достъп до заемни средства и ниските доходи, както и ограничената информация, необходима за генериране на коректни очаквания относно бъдещата динамика на доходите. Те подчертават необходимостта от внимателна преценка на обективните дадености при моделирането и прогнозирането на икономическата динамика и при разработването и провеждането на икономическата политика.

5.5. Дамянов, Д. (2018). Демографски предизвикателства пред европейските икономики в зората на четвъртата индустриална революция. *Научни трудове* 2018(3), с. 99–110; ISSN (print): 0861-9344; ISSN (online): 2534-8957

Демографските изменения често са сочени като една от най-важните и дълготрайни тенденции, влияещи върху икономическото развитие през втората половина на XX и началото на XXI век. Те поставят някои значими предизвикателства пред икономическата политика и пред индивидуалното поведение на икономическите агенти, предвид очакванията процесът да продължи да се развива в период, в който икономиките преживяват и съществена технологична трансформация. Статията разглежда досегашното влияние на демографските изменения върху различни аспекти на стопанското развитие на европейските държави. Разкрити са и някои аспекти, в които демографските промени могат да имат и позитивен ефект по отношение на навлизането на новите технологии и на икономическото развитие в средносрочен и дългосрочен план. Направен е и опит за прогнозиране на бъдещото взаимодействие между демографските и разгледаните икономически процеси.

6. Доклади, публикувани в сборници от научни конференции, индексирани в други международни бази данни с научна информация и в колективни томове с научна редакция

- 6.1. Damyanov, D. (2023). Industry-Level Dynamics of Labour Productivity and Wages in Selected CEE Countries – A Macroeconomic Perspective. *MERKUR 2023: 18th International Scientific Conference of the Faculty of Commerce, University of Economics – Bratislava*. Bratislava: EKONOM, 73–82; ISBN: 978-80-225-5112-0**

Продължаващият процес на икономическа интеграция в рамките на ЕС е съпроводен от разнородни промени в производствените структури и нивата на производителността на труда на членуващите държави. Междувременно през последните две години европейските икономики преминават през период на висока инфлация, който засяга както потребителите, така и бизнеса. Този доклад разглежда динамиката на показателите за производителността на труда и работните заплати на отраслово равнище в три държави членки от Централна и Източна Европа – България, Чехия и Словакия – през периода 2010 – 2022 г., като извежда някои специфични аспекти на тяхната конвергенция към еврозоната, както и влиянието на отделните отрасли върху общия инфлационен процес във всяка държава. Резултатите показват, че в трите държави производителността на труда расте по-бързо, отколкото в еврозоната, което е индикация за наличие на конвергентен процес. Процесът обаче протича сравнително бавно, особено на фона на първоначалните различия. Същото може да бъде казано и за отделните отрасли. В трите страни номиналните работни заплати също растат по-бързо, отколкото в еврозоната, като инфлационният натиск от страна на пазара на труда е най-силен в България, следвана от Словакия и Чехия. Сред отделните отрасли строителството изглежда оказва най-силен инфлационен натиск и в трите държави, като това негово влияние нараства в рамките на периода.

- 6.2. Величков, Н., Дамянов, Д. (2024). Динамика на производителността на труда и работните заплати в избрани страни от Югоизточна Европа. *Икономиката на XXI век: Кризи, трансформации, устойчивост*.**

В светлината на промените в нивото на инфлацията от последните две години докладът разглежда динамиката на производителността на труда и компенсацията на наетите общо и по икономически дейности в три страни от Балканския полуостров през периода 2010 – 2022 г. Извършеният анализ разкрива определени специфики в измененията на променливите по държави, които дават представа за състоянието на пазара на труда в тях и които в известна степен биха могли да обяснят различията в инфлационните процеси в тях. Най-голямо превишение на ръста на номиналните работни заплати над този на производителността на труда се установява в България, следвана от Румъния и Хърватия. На отраслово равнище в България разликите между двата показателя са най-големи в строителството, информационните услуги и професионалните дейности. Като цяло в сектор Услуги се наблюдават по-големи превишения на ръста на заплатите в сравнение с производителността отколкото в останалите сектори.

6.3. Damyanov, D., Velichkov, N. (2023). Convergence of the GDP Structures of CEE Countries to the Euro Area. In *Economic Challenges in the Context of Pandemic and War Circumstances*. 8th Annual Conference of MRC, Sofia, 115–126; ISBN: 978-619-90797-7-5

Докладът прави опит да разкрие равнището на конвергенция на страните от ЦИЕ към еврозоната по отношение на структурите на техния брутният вътрешен продукт. За реализирането на поставените цели се използва методологията на бета-конвергенцията, като се разчита на панелен изчислителен модел с фиксирани ефекти. Получените от емпиричните изчисления резултати показват наличие на процес на конвергенция на страните от ЦИЕ към еврозоната по отношение на структурите на БВП. Скоростта на този процес показва определени различия както между страните от ЦИЕ, които членуват в еврозоната и тези, които са извън нея, така и по отношение на отделните структурни компоненти. Нарастващото структурно сходство не изключва възможността за проявление на определени негативни влияния върху макроикономическата динамика, които биха могли да намалят скоростта на процеса на реална конвергенция.

6.4. Damyanov, D., Velichkov, N. (2022). Economic Convergence of Western Balkan Countries to the European Union. In *Re-new EU – Recovery, Reopening and Revival*, Ninth International Scientific Conference of the European Studies department of Sofia University, Sofia University, Sofia, 132–140; ISBN: 978-954-8702-59-1

Държавите от Западните Балкани се намират на различни етапи по пътя на своето бъдещо членство в Европейския съюз. Оставяйки настрана формалните процедури по присъединяването, в доклада се прави кратък преглед на икономическата конвергенция между тях и ЕС. Използвани са няколко индикатора, с чиято помощ са оценени и сравнени степените на реална конвергенция между отделните държави и съюза с акцент върху нивата на БВП на човек от населението и производствените структури на секторно равнище. резултатите разкриват умерен конвергентен процес с наличие на специфични особености по държави, който очертава предпазливо оптимистични изгледи по отношение на тяхното бъдеще в ЕС. Благодарение на по-високите темпове на растеж на БВП на човек, по време на периода разликата между разглежданите държави и средната стойност за ЕС27 е намаляла с около 20%. Някои от разликите в относителните дялове на компонентите на БДС на секторно равнище може да имат положително влияние върху перспективите за икономически растеж, поради различията в производителността на труда между секторите

6.5. Velichkov, N., Damyanov, D. (2021). Structural Convergence of Selected South-East European Economies to the Eurozone. In *Proceedings of the 65th International Scientific Conference on Economic and Social Development*. Zagreb, 50–60; ISSN 1849-7535

Докладът представя анализ на разходната и производствената структура на БВП на икономиките на България, Румъния и Хърватия, като ги сравнява с тези на еврозоната и проследява наличието или отсъствието на конвергентен процес. Емпиричните резултати показват, че до рецесията от 2009 г. трите страни проявяват тенденция на отдалечаване от еврозоната по отношение на разходната структура на БВП, като най-голям принос за

това има нетният износ. След 2009 г. тази негативна тенденция се обръща и различията между страните и еврозоната започват да намаляват. Това се отнася и до отделните компоненти на разходната структура, които показват по-силно изразен процес на конвергенция след кризисната година. Противно на това при производствените структури конвергенцията е по-силна през първата половина от периода, като скоростта на процеса е най-висока при България и Румъния с най-голям принос на сектор Селско, горско и рибно стопанство. След рецесията от 2009 г. процесът се забавя и става по-колеблив, като дори се появяват обратни тенденции. В Хърватия конвергенцията е малко по-силна през втората половина на периода, а най-голям принос за това имат строителството и информационните услуги.

6.6. Дамянов, Д. (2020). Конвергенция на производствената структура на икономиката на България към еврозоната. В *Икономическа наука, образование и реална икономика: развитие и взаимодействия в дигиталната епоха, том 2*, Международна научна конференция, ИУ – Варна, 159–170; ISBN: 978-954-21-1038-5

Конвергенцията на производствените структури на икономиките от ЕС е важен фактор за синхронизирането на техните бизнес цикли в светлината на тяхното (настоящо или бъдещо) членство в еврозоната. В доклада е представен кратък преглед и анализ на напредъка на България по отношение на доближаването на секторната производствена структура на икономиката към тази на еврозоната за периода 2000 – 2018 г. и предлага сравнение с други икономики със сходни характеристики. Приложена е методологията на сигма-конвергенцията, като за измерване на промените в разпределението на добавената стойност е използван индексът на дивергенция. Резултатите показват нарастващо структурно сходство, което може да се интерпретира като положително развитие по пътя към бъдещото членство на България в паричния съюз. Процесът не е равномерен както във времето, така и по сектори.

6.7. Raleva, St., Damyanov, D. (2019). GDP Production Structure Convergence of Selected CEE Countries with the Eurozone. In *Sustainable Development Goals 2030: Challenges for South and Eastern European Countries and the Black Sea*

Конвергенцията на производствените структури на икономиките на държавите, членуващи в еврозоната, е важен фактор, който допринася за синхронизирането на техните бизнес цикли и за ефективността на паричната политика на Европейската централна банка. В доклада се разглежда напредъкът на няколко от най-скоро присъединилите се към ЕС държави от ЦИЕ по отношение на доближаването на техните секторни производствени структури към тази на еврозоната. Използвани са два индикатора, чрез които е оценена степента на сходство между производствените структури на избраните държави от ЦИЕ и еврозоната за периода 1998 – 2018 г. Резултатите показват наличие на процес на бавно сближаване, въпреки че някои съществени разлики се запазват. България е страната с най-голям напредък, докато Румъния остава най-отдалечената от еврозоната икономика, въпреки също значителното доближаване до нея. Страните от ЦИЕ, които вече използват еврото, не са непременно по-близо до нея по отношение на производствената структура в сравнение с тези, които все още не са се присъединили.

6.8. Дамянов, Д. (2017). Методологични проблеми на измерването на богатството на домакинствата. В *Икономика и икономическа теория: проблеми и взаимодействия*. Юбилейна научна конференция, ИУ – Варна, 184–194; ISBN: 978-954-21-0951-8

Измерването на богатството на домакинствата е предизвикателна задача, чието решаване може да бъде от полза за по-доброто познаване на тяхното потребителско поведение на равнище национална икономика. Докладът разглежда начините, чрез които включването на модул за богатството в Наблюдението на домакинските бюджети, провеждано от Националния статистически институт на България, може да подобри информационните качества на събираните данни и възможностите за анализиране на поведението на домакинствата по отношение на натрупването и използването на тяхното богатство. В подкрепа на основната теза са използвани няколко примера, базирани на съществуващите данни, както и на опита на страни, в които такъв модул вече съществува.

ABSTRACTS

of scientific publications

by

chief asst. prof. Dimitar Dimitrov Damyanov, PhD

Department of Economics, UNWE

(not repeating the publications submitted for acquiring the educational and scientific degree of “Doctor (PhD)” and for obtaining the academic position of “Chief Assistant Professor”)

Submitted in accordance with the requirements for participation in the competition for the academic position of “Associate Professor”, Professional field 3.8. Economics, scientific specialty “Political Economy (Microeconomics and macroeconomics: consumption and saving)”, as announced in State Gazette, No. 69, 16 august 2024

Sofia, 2024

1. Monograph – Habilitation work

- 1.1. Damyanov, D. (2024). *Household Consumption in Bulgaria: Structural characteristics, dynamics, and factors*. Sofia: UNWE Publishing; 146 p.; ISBN: 978-619-232-803-0; COBISS+: <https://plus.cobiss.net/cobiss/bg/bg/bib/65301256#full>

The monograph presents a study of the consumption behaviour of Bulgarian households for the period 2000 – 2022 using HBS data. It **aims** to reveal the structure, overall and internal dynamics, as well as the influence of the main factors on household consumption in Bulgaria at the macroeconomic level in the early XXI c. The **object** of the study is household consumption in Bulgaria in the period 2000 – 2022. Its **subject** is the macroeconomic characteristics of household consumption, including its structure by groups of goods and services, overall and detailed dynamics, as well as factor influences with an emphasis on long-term developments.

The central **research thesis** of the monograph states that household consumption in Bulgaria during the period studied displays a specific overall and internal dynamics that is determined by its relatively high dependence on the current level of income, while interest rates primarily influence only specific structural components and demographic factors have a strong impact on long-term developments.

The monograph has a total size of 146 pages and includes an introduction, three chapters, conclusion, a bibliography, and an appendix. The first chapter is dedicated to the analysis of the most important results in existing theoretical and empirical literature about household consumption, incl. about its structure and the impact of relevant factors. A large number of publications by Bulgarian and international authors that provide a broad view at some of the most important issues in macroeconomic analysis are studied and evaluated in this chapter. The large variety of indicators and the approach to their application in the subsequent analysis are also presented.

Chapter two presents a macroeconomic interpretation of the overall dynamics of household consumption expenditure in Bulgaria (using GDP and household budget studies (HBS) data) and their structural characteristics by types of goods and services according to purpose. An analysis of Bulgaria's position compared to other EU countries based on the same aspects of the main subject is also presented.

The empirical analysis continues in chapter three with a study of the influence of the level and changes in household incomes and interest rates on consumption expenditures and their structure. A long-run aspect is added to the analysis by utilizing the information available in household budget studies to track the influence of the demographic characteristics of the population, approximated by the shares of children and retirees in the structure of households.

The main conclusions of the analysis indicate that during the period covered household consumption in Bulgaria plays a predominantly positive role as a component of overall demand, as it contributes to higher GDP growth rates. This is true for the years after the 2009 recession, despite the decrease in the growth rate of consumption. The latter is also reflected in the higher saving rate as an expression of the increased cautiousness among households. The growth rate of consumption in Bulgaria exceeds that in most other EU countries, which helps in the country's attempt to catch up with the EU averages, but despite that the level of consumption in Bulgaria is still among the lowest in the Union at the end of the period studied.

In the meantime, most of the changes in the structural components of household consumption in Bulgaria are in line with the common trends outlined in the existing literature. Some deviations from these trends can be seen for a couple of individual components, like expenditures for recreation and cultural activities, which indicates the presence of factors that are specific to Bulgaria. The structural changes in consumption expenditures during the period are relatively limited and are mostly related to the smaller components. The decrease in the role of the expenditures on clothing and footwear and on alcohol and tobacco stand out among them, as well as the increased role of the expenditures on communication goods and services.

The data shows a significant increase of household incomes during the period with comparable growth rates for consumption. This close association between the two indicators is a typical characteristic of the absolute income hypothesis and it indicates that macroeconomic policies targeting consumption should be relatively effective. Regarding the incomes of individual decile groups, we again find broadly similar growth rates, although some deviations from that are also present. The combined analysis of incomes and consumption by decile groups reveals a negative relationship between income levels and the share of food and non-alcoholic beverages in total spending, while a positive link is found between the level of income and the shares of other expenditures such as transportation, recreation, and home maintenance.

Demographic developments in the country have a long-lasting influence on the dynamics and the structure of household consumption. The characteristics of consumption of the different groups of households suggest that we can expect to see some negative effects on the growth rate of demand and its structure, among which the reduced demand for high value-added

products should be highlighted. The latter is undesirable considering their role for the growth rate of the economy.

2. Published book based on a defended doctoral (PhD) dissertation

2.1. Damyanov, D. (2024). *Household saving in Bulgaria (1994 – 2014)*. Sofia: Avangard Prima; 210 стр.; ISBN: 978-619-239-960-3; COBISS+: <https://plus.cobiss.net/cobiss/bg/bg/bib/67135752#full>

The book presents a defended doctoral dissertation studying household saving in Bulgaria at the end of the XX and the beginning of the XXI c. This time frame allows it to capture the period of intensive changes after the start of the transition to a market economy, as well as the periods before and after EU accession. The **aim** of the study is to reveal the specific factors that determine the dynamics of household saving in Bulgaria, to evaluate and explain the strength and the mechanisms of their influence. The **object** of the study is household saving dynamics in Bulgaria, while the **subject** is the factor influence on household saving. The central **research thesis** states that in the short run saving is primarily determined by the relatively low disposable income, while in the long run the impact of the income level is supplemented by the limitations imposed by the lack of sufficient liquid assets as well as the low degree development of the financial system.

The study covers 210 pages and includes an introduction, three chapters, conclusion, a bibliography, and an appendix. An analysis of the theoretical views about the factor influences on household saving is carried out in chapter one, with an emphasis on the permanent income hypothesis and the life-cycle hypothesis that dominate contemporary saving theory.

Chapter two is dedicated to the descriptive analysis of household saving. It starts with a detailed introduction of the indicators and the research methods used in the subsequent analysis. Following that, the links between saving and its main factors like disposable income, the rate of growth of income, interest rates, financial development, demographic changes, etc. are studied using a large volume of statistical data and methods.

Chapter three presents the econometric analysis, carried out using contemporary methodologies, which are described and discussed in detail in the beginning of the chapter. In

the next part of the chapter the results of the econometric estimation of the influence of the abovementioned factors on household saving are presented and discussed.

The analysis shows that household saving is an important component of total national saving in Bulgaria with its share increasing significantly after 2009. However, household saving in Bulgaria remains below that in other EU countries with a similar economic history for much of the period studied. Results also show that the behaviour of households is mainly short-term oriented, which is determined by their relatively high preference for current consumption and the lack of sufficient liquid assets and access to loanable funds that can be used to shift consumption between individual time periods. This also determines the high dependence of saving on the changes in current disposable income.

Real interest rate dynamics also have a specific impact on household saving. Negative real interest rates until mid-2008 caused by high levels of inflation are accompanied by low saving. With the decline in inflation after 2008 real interest rates decrease too, and an increase of saving is observed. Meanwhile, the econometric estimation shows that in the short run households increase their saving when interest rates rise, but in the long run there is a negative association between the two variables. On the other hand, the relatively low degree of financial development is the primary channel of its influence on saving as it limits the ability of households to shift consumption between time periods. The dynamics of total wealth, mainly determined by changes in asset prices and the continuous growth of bank deposits, has a relatively weak influence on saving, which can be explained by its uneven distribution among households.

3. Chapters in collective monographs

- 3.1. Damyanov, D. (2021). Eurasian Economic Union – Macroeconomic Environment. Chapter 3.1. in collective monograph Zabunov, G. et al. (2021). *Bulgaria and the Eurasian Economic Union – opportunities for cooperation*. Sofia: Publishing Complex – UNWE, 71–81; ISBN: 978-619-232-551-0**

In view of the main objectives of the Eurasian Economic Union (EAEU) set in its founding documents, this chapter presents an analysis of the main macroeconomic indicators of its member countries in an attempt to assess the capabilities of the union to achieve these

objectives, as well as the potential of the relationship between it and other parties, incl. Bulgaria and the EU. Attention has been paid to the main macroeconomic indicators of the countries, including their overall GDP and GDP per capita, employment and unemployment levels, and inflation dynamics. In order to be able to evaluate the level of competitiveness of the economies in an international context, the chapter also studies their current account balances and the structure of their exports, as well as foreign direct investment and external debt dynamics. The results indicate the presence of significant imbalances in the distribution of the countries' economic potential, which are not observed in any other international integration entity and for which both positive and negative effects can be inferred. The economies' potential growth as an export market for EU producers, incl. Bulgarian ones, is outlined. Meanwhile, the member economies' relatively low level of competitiveness stands out, together with their strong dependence on fluctuations in international markets.

3.2. Damyanov, D. (2021). Eurasian Economic Union – Developments in the Macroeconomic Environment: Structural Characteristics of the Economies and Growth Prospects of the EAEU Countries. Chapter 5.3. in collective monograph Zabunov, G. et al. (2021). *Bulgaria and the Eurasian Economic Union – opportunities for cooperation*. Sofia: Publishing Complex – UNWE, 186–195; ISBN: 978-619-232-551-0

This chapter presents an overview of the production structures of the economies of the EAEU member countries in an attempt to evaluate their growth potential and the prospective benefits and challenges associated with EAEU membership. The analysis is carried out at the sectoral level, and comparisons to the relevant indicators for the EU are also made. An overview of other economic growth factors like countries' export structures and domestic investment dynamics is also provided. According to the results, the countries show some similarities, but significant differences also exist between them. The characteristics that stand out are the very high shares of agriculture in gross value added (GVA), as well as the low services shares. In most countries industry has a higher share in GVA compared to the EU. A tendency towards smaller differences both between countries themselves and between them and EU averages dominates during the period, with the agricultural sector contributing most strongly. The countries' growth prospects are boosted by the current high levels of domestic investment, but

the low shares of high value-added activities in their Industry sectors are important limiting factors.

3.3. Damyanov, D. (2019). Chapter 4. “Consumption and Saving”. In “Part 1 – Theory and Methodology”. Chapter in collective monograph Stattev, St., et al. (2019). *Analysis of the Macroeconomic and Financial Situation of Bulgaria in 2014, 2015 and 2016*. Sofia: Publishing Complex – UNWE, 50–61; ISBN: 978-619-232-189-5

The analysis of household consumption and saving is of great importance to understanding the overall economic dynamics, to forecasting future changes, and to the formulation of appropriate macroeconomic policies. This chapter presents the main indicators, and the sources of statistical information used in the study of consumption and saving in Bulgaria during the 2014 – 2016 period. Regarding the data sources, attention has been paid to the characteristics and limitations of the information contained in all three main sources – national accounts data, household budget studies, and financial accounts statistics. With these characteristics in mind, the indicators for the levels and rates of consumption and saving used in the following analysis have been described, as well as those for the factors of consumption and saving, like income level and growth rate, interest rates, financial system development, capital markets and the labour market. A review of the methodological features and the time frame of the analysis is also presented.

3.4. Damyanov, D. (2019). Chapter 4. “Consumption and Saving”. In “Part 2 – Macroeconomic and Financial Situation of Bulgaria in 2014 and 2015”. Chapter in collective monograph Stattev, St., et al. (2019). *Analysis of the Macroeconomic and Financial Situation of Bulgaria in 2014, 2015 and 2016*. Sofia: Publishing Complex – UNWE, 209–219; ISBN: 978-619-232-189-5

This chapter presents an analysis of household consumption and saving in Bulgaria for the period until 2014 and the first half of 2015 based on data from the two principal information sources – the national accounts and the household budget studies, along with some of their main factors. The analysis based on national accounts data highlights the fluctuations in household disposable income during the period and their influence on the final consumption by

households. The sluggish labour market recovery, increased cautiousness in the low growth environment, and the limited use of bank loans are outlined as additional factors for the slow growth of household consumption.

The analysis of household budget studies data also highlights the decreasing growth rate of disposable income, caused by the slower growth of all of its components, and the associated decline in consumption growth. Attention is also paid to the persistently high saving rate and its possible explanations. When looking at the structure of consumption expenditure the chapter emphasizes the continuing decline of the share of spending on basic goods and services (e.g. food), which is traditionally viewed as an indication of improving consumption capabilities, as well as the differences between consumers from different decile groups. Forecasts of the short-run dynamics of the income, consumption and saving indicators through the rest of 2015 are also presented in the chapter.

3.5. Damyanov, D. (2019). Chapter 4. “Consumption and Saving”. In “Part 3 – Macroeconomic and Financial Situation of Bulgaria in 2016”. Chapter in collective monograph Stattev, St., et al. (2019). *Analysis of the Macroeconomic and Financial Situation of Bulgaria in 2014, 2015 and 2016*. Sofia: Publishing Complex – UNWE, 405–413; ISBN: 978-619-232-189-5

This chapter presents an analysis of the dynamics and characteristics of household consumption and saving in Bulgaria in 2016 and, as in the previous one, based on data from the two main information sources. In the first part of the chapter the most important features of the short run dynamics of consumption according to national accounts data are outlined, along with their contributing factors – changes in employment, government spending and lending activity. Similarly, the following part of the chapter reviews the current changes in the relevant indicators based on data from the household budget studies, as well as their main factors. Some emphasis is placed on the dynamics of the main components of household income, which are essential to the determination of the ratio between consumption and saving, highlighting the continued increase in the share of transfers and the decline in labour income. The final part of the chapter focuses on the continued fall in nominal interest rates and their impact on real interest rates, as well as the observed reversal in the downward trend in lending, in their role as the major financial factors of consumption and saving. Forecasts of the future changes in the relevant indicators until 2018 are also presented.

4. Study guide

4.1. Damyanov, D., Velichkov, N. (2021). *Macroeconomics: Study Guide*. Sofia: Publishing complex – UNWE, 310 p.; ISBN: 978-619-232-504-6

The study guide is intended for students studying Macroeconomics at the University of National and World Economy, as well as other higher education institutions teaching similar programmes. It was the first such publication in the field entirely in English by authors from the university, since the launch of English language undergraduate programmes over 10 years earlier. The contents of the study guide are also in line with some of the world's leading textbooks in this field and can serve to test and deepen the students' knowledge of the subject.

The guide is divided into 15 topics (units). The first two topics introduce the most important issues that macroeconomics deals with today and the indicators that are used in the study of the economy throughout the rest of the book. After that, a simplified version of the aggregate demand – aggregate supply model is used to provide a general view of the subject of macroeconomics and the approach to studying it. Subsequently, the short-run analysis of the market for goods and services is presented through the expenditure equilibrium model. With this foundation the multiplier is introduced as one of the key concepts that underlie many macroeconomic policy decisions. This part of the study guide ends with the analysis of the first major macroeconomic policy – the government's fiscal policy.

The next part is dedicated to the monetary sector. It starts by introducing money, the banking system, the interactions between supply and demand that take place in the money market, and how interest rates are determined. The unit about the central bank, its monetary policy and the influence it has over the economy follows, and then the IS-LM model is used to unite the goods and money markets.

The last section starts with the analysis of the labour market, employment and unemployment, and the other major issue in macroeconomics – inflation. These units explain the role of the labour market in the determination of the economy's output as well as how unemployment and inflation are related by studying the Phillips curve. Finally, the last two units study the long run dynamics of the economy, including business cycles and economic growth, as well as the open economy to demonstrate how it interacts with the rest of the world.

Each unit includes various types of tasks that are meant to help students improve their knowledge of the specific topic. The overview section presents a summary of the most important definitions and relationships in each topic. It is meant to remind readers about the core ideas in it and to serve as a quick reference guide. The “key terms” section requires students to find the appropriate definition for each of a number of terms that are essential to understanding the phenomena and the relationships that the unit describes. The multiple-choice section can be used to test students’ understanding of the key concepts in each topic. It includes questions of varying difficulty to allow readers to better assess their progress.

The “true or false” section contains short statements about important elements of each topic and readers are asked to assess their truthfulness. The final two sections of each unit present students with several problems and discussion tasks. To solve the problems students will usually need to apply their knowledge of multiple concepts that they have learned within this topic. Discussion tasks draw the students' attention to the application of the acquired knowledge in analyzing real processes and phenomena in the economy. The study guide also contains answers to all questions and problems.

5. Articles in scientific journals, indexed in other international databases with scientific information

5.1. Damyanov, D. (2021). Inter-Industry Structural Convergence of Bulgaria’s Economy to the Eurozone. *Economic and Social Alternatives*, 27(3), 117–132; ISSN (print): 1314-6556; ISSN (online): 2534-8965

The article presents an analysis of the inter-industry structural convergence process of the Bulgarian economy to the Eurozone for the period 2000–2018. In order to study the specific characteristics of the process the article explores the dynamics of the relative shares of separate industries (economic activities) in gross value added and compares them to the reference economy, along with possible explanations and implications. The divergence index is employed as a quantitative measure of the degree of structural similarity, and comparisons to other EU economies with similar characteristics are also made. Results indicate significant initial differences in the shares of some major economic activities between Bulgaria and the eurozone. It can be noted that often Bulgaria has higher shares in low value-added activities like

Agriculture, Forestry and Fishing (AFF), Mining and Quarrying, etc. A slow process of convergence of the output structures at the industry-level is observed during the period, with its rate being higher in the first half and declining after the 2009 recession. It can be said that at the end of the period the Bulgarian economy's output structure shows enough similarity with that of the eurozone and no major differences in the effects of the ECB's monetary policy compared to other EMU countries should be expected.

5.2. Damyanov, D. (2020). Intrasectoral Structural Convergence of the Economies of Bulgaria and Romania to the Eurozone. *Nauchni trudove* 2020(5), 141–156; ISSN (print): 0861-9344; ISSN (online): 2534-8957

The convergence of production structures is an important factor for the synchronization of the business cycles of eurozone economies and for the effectiveness of the monetary policy of the ECB. This paper presents an analysis of the process of structural convergence between the economies of Bulgaria, Romania and the eurozone at the intrasectoral level for the period 1998 – 2017. A sigma convergence methodology is employed, and the divergence index and dissimilarity index are applied. The results indicate that production structures in Bulgaria are diverging slightly from the eurozone, while the opposite is true about Romania. The structure of the Industry sector in Bulgaria displays larger differences from the eurozone at the end of the period studied compared to its beginning, while a reduction of the difference is observed in Romania. The differences between the Services sector in Bulgaria and the eurozone are comparatively smaller but remain relatively unchanged throughout the period.

5.3. Damyanov, D. (2019). Structural Convergence of European Economies – Literature Review. *Nauchni trudove* 2019(5), 217–230; ISSN (print): 0861-9344; ISSN (online): 2534-8957

Structural convergence in the EU is regarded as an important prerequisite for the efficient functioning of the Economic and monetary union. This article presents a brief review of the existing theoretical and empirical literature regarding the convergence of output structures among countries. The analysis of the theoretical literature identifies a wide variety of factors driving the convergence process. Among them there are favorable ones which accelerate it, like

the reduction of transportation costs, the mobility of factors of production, and the equalization of demand conditions under increased integration. Others, like the size of the domestic market, economies of scale, and the links between industries, could slow down the process and may even reverse it and increase the differences between countries. In line with that, conflicting evidence about the EU's past experience with convergence can be found in empirical studies.

5.4. Damyanov, D. (2019). Household Consumption in Neoclassical Macroeconomics – Assumptions and Reality. *Nauchni trudove* 2019(3), 111–121; ISSN (print): 0861-9344; ISSN (online): 2534-8957

The main assumptions on which neoclassical economic theory is built and which underlie its recommendations for economic policy include the atomism and rationality in individual behaviour as well as the maximization of utility and profits. Along with several other key conditions, they also form the basis for the neoclassical theory of household consumption and saving. This paper presents several examples of deviations from these assumptions, based on the behaviour of Bulgarian households during the period 2000 – 2018. Among them are the insufficient size of the available liquid wealth, the limited access to bank lending, the low income levels, as well as the limited availability of information required to generate accurate forecasts about future income dynamics. They highlight the need for a careful evaluation of prevailing conditions whenever we try to model economic dynamics and to develop and implement macroeconomic policies.

5.5. Damyanov, D. (2018). Demographic Challenges Facing European Economies in the Age of the Fourth Industrial Revolution. *Nauchni trudove* 2018(3), 99–110; ISSN (print): 0861-9344; ISSN (online): 2534-8957

Demographic changes are often mentioned as one of the most important and long-lasting trends affecting economic development during the second half of the 20th and the early 21st century. They pose some significant challenges for economic policies, as well as for the behavior of individual economic agents, especially with the process expected to continue as the world enters a time of profound technological transformation. This paper reviews the past effects of demographic changes on several aspects of the development of European economies.

Some aspects of economic development and the introduction of new technologies in which demographic changes could have positive effects are also revealed. An attempt to forecast the future interactions between the two processes is made as well.

6. Conference papers in conference proceedings, indexed in other international databases with scientific information, and in conference proceedings with scientific reviewing

- 6.1. Velichkov, N, Damyanov, D. (2024). Labour Productivity and Wage Dynamics in Selected South-East European Countries. In *The Economy in the XXI Century: Crises, Transformations, Sustainability*. International Conference of the Economics Department, New Bulgarian University, 458–471; ISBN 978–619–233–291–4**

In light of the changes in the levels of inflation over the past 2 years, this paper studies the dynamics of the total and industry-level labour productivity and compensation of employees in three Balkan countries over the 2010 – 2022 period. The analysis uncovers certain specifics in the variations of the main indicators by country that reveal the overall state of their labour markets and could serve to partially explain the differences between the inflation processes in each country. The largest difference between the growth rate of nominal wages and the growth rate of labour productivity is found in Bulgaria followed by Romania and Croatia. At the industry level the largest gaps between the two indicators in Bulgaria are found in construction, information services, and professional services. The Services sector generally exhibits larger differences between wage growth and productivity growth compared to the other two sectors.

- 6.2. Damyanov, D. (2023). Industry-Level Dynamics of Labour Productivity and Wages in Selected CEE Countries – A Macroeconomic Perspective. In *MERKUR 2023: 18th International Scientific Conference of the Faculty of Commerce, University of Economics – Bratislava*. Bratislava: EKONOM, 73–82; ISBN: 978-80-225-5112-0**

The continuing process of economic integration within the EU is accompanied by various changes in the output structures and the productivity levels of the economies of member countries. Meanwhile, for the past two years European economies have been going through a period of high inflation which has impacted both consumers and businesses. This paper explores the dynamics of productivity and wage indicators at the industry level in three EU member states from Central and Eastern Europe, namely Bulgaria, Czech Republic and Slovakia, for the period 2010 – 2022 and outlines certain specifics of their convergence towards the eurozone and the impact of individual industries on the overall inflation process in each country. Labour productivity grows faster in the three countries compared to the eurozone, indicating the existence of a convergence process. However, the process appears to be relatively slow, especially given the initial differences to the single currency area. This generally applies to individual industries as well. In all three countries nominal compensation of employees also grows faster than in the euro area, with the inflationary pressure from the labour market being strongest in Bulgaria, followed by Slovakia and the Czech Republic. Among individual industries, construction appears to have the strongest inflationary effect in all countries and its influence increases over the period.

6.3. Damyanov, D., Velichkov, N. (2023). Convergence of the GDP Structures of CEE Countries to the Euro Area. In *Economic Challenges in the Context of Pandemic and War Circumstances*. 8th Annual Conference of MRC, Sofia, 115–126; ISBN: 978-619-90797-7-5

This paper attempts to find out to what extent CEE countries are converging towards the euro area in terms of their GDP structures. To achieve our objectives, we use a beta-convergence econometric approach that relies on fixed effects panel data estimation. The results obtained from the empirical analysis indicate that there is a process of beta convergence in the GDP structures of the CEE countries towards the euro area. The intensity of this process shows certain specifics both in relation to the countries in and outside the euro area, and in relation to individual structural components. The increasing structural similarity does not exclude the manifestation of certain negative influences on macroeconomic dynamics, which could reduce the intensity of the real convergence process.

- 6.4. Damyanov, D., Velichkov, N. (2022). Economic Convergence of Western Balkan Countries to the European Union. In *Re-new EU – Recovery, Reopening and Revival*, Ninth International Scientific Conference of the European Studies department of Sofia University, Sofia University, Sofia, 132–140; ISBN: 978-954-8702-59-1**

Western Balkan countries are at various stages on their path towards future European Union membership. Formal accession procedures aside, in this paper we take a brief look at the economic convergence between them and the EU. We use several indicators to assess and compare the degree of real convergence of each country to the union, focusing on the level of GDP per capita and the production structures at the sector level. The results reveal a moderate convergence process, with some specifics by country, that paints a cautiously optimistic outlook regarding their future in the EU. The higher per-capita GDP growth rate has helped reduce the gap to the EU27 by about 20% during the period. Some remaining significant differences in the shares of the individual GVA components at the sectoral level could be positive for future economic growth because of the differences in productivity levels between sectors.

- 6.5. Velichkov, N., Damyanov, D. (2021). Structural Convergence of Selected South-East European Economies to the Eurozone. In *Proceedings of the 65th International Scientific Conference on Economic and Social Development*. Zagreb, 50–60; ISSN 1849-7535**

This paper analyzes the GDP expenditure and production structure of EU members Bulgaria, Romania and Croatia, comparing it with that of the eurozone and tracing the presence or absence of convergence processes. Empirical results show that until the crisis of 2009, all three countries have a tendency to increase their divergence from the eurozone in the GDP expenditure structure, with net exports showing the strongest divergence tendency. After 2009, the negative trend towards divergence of the GDP expenditure structure of Bulgaria, Romania and Croatia from that of the Eurozone turns into a positive one – towards convergence. This also applies to the separate expenditure components, which show stronger convergence after the crisis year of 2009. Contrary to that, convergence of the production structures is faster during the first half of the period, with Bulgaria and Romania showing the highest rates, and the agricultural sector contributing most strongly. After the 2009 recession the process is slower

and more uneven, with some reversal patterns also emerging. The convergence process in Croatia is slightly stronger in the second half of the period, with construction and information services contributing the most.

6.6. Damyanov, D. (2020). Convergence of the Output Structure of the Bulgarian Economy to the Eurozone. In *Economic Science, Education and the Real Economy: Development and Interactions in the Digital Age*, vol. 2. International scientific conference, UE – Varna, 159–170; ISBN: 978-954-21-1038-5

Convergence of the output structures of EU economies is an important contributor towards the synchronization of their business cycles in light of their (present or future) membership in the eurozone. This paper presents a brief overview and analysis of the progress of Bulgaria in terms of the convergence of its sectoral production structure towards the eurozone during the 2000 – 2018 period and compares it to other countries with similar characteristics. A sigma (σ) convergence approach is applied, with the divergence index used to measure the relative changes in the distribution of output. Results show an increasing degree of structural similarity which can be viewed as a positive development with regard to the country's future membership of the monetary union. The process is somewhat uneven both over time and between sectors.

6.7. Raleva, St., Damyanov, D. (2019). GDP Production Structure Convergence of Selected CEE Countries with the Eurozone. In *Sustainable Development Goals 2030: Challenges for South and Eastern European Countries and the Black Sea Region*, 15th International Conference of ASECU, Sofia, 29–41; ISBN: 978-619-232-257-1

Convergence of the production structures of member economies is an important contributor to the synchronization of business cycles in the Eurozone and the effectiveness of the monetary policy of the European Central Bank. This paper explores the progress made by several of the newest EU members from Central and Eastern Europe in terms of the convergence of their sectoral production structures towards the Eurozone. We employ two indicators that allow us to evaluate the degree of similarity between the production structures of the selected

CEE economies and the Eurozone over the period 1998 – 2018. The results indicate that they have slowly become more similar, although some significant differences remain. Bulgaria is the economy that has made the biggest progress, while Romania remains the most distant from the eurozone, despite also having made significant progress. The CEE countries that are already members of the Eurozone do not necessarily show a higher degree of convergence than non-members.

6.8. Damyanov, D. (2017). Methodological Issues of the Measurement of Household Wealth. In *Economy and Economic Theory: Issues and Interactions*. Jubilee scientific conference, UE – Varna, 184–194; ISBN: 978-954-21-0951-8

Measuring household wealth is a challenging task, the resolution of which could be beneficial to the improvement of the knowledge about their consumption behaviour in the national economy. This conference paper looks at the ways in which the inclusion of a wealth module in household budget surveys by the National Statistics Institute of Bulgaria could improve the information properties of the data collected and the possibilities to analyze the behavior of households with regard to the accumulation and usage of their wealth. Several examples are used in support of the main points, based on the existing data, as well as on the experience of countries where such a module already exists.